

Vertrouwen is onbetaalbaar

31 dec '08
Hoeveel is vertrouwen waard?

Regeringen dachten aan miljarden euro's en dollars genoeg te hebben. De prijs liep snel op van tientallen naar vele honderden miljarden. Met steeds forse- re geldinjecties moesten ban- ken en beleggers er weer ver- trouwen in krijgen. Het bankver- keer zou weer op gang komen en de aandelen zouden weer in waarde stijgen.

Het werkte niet. Vertrouwen bleek niet te koop.

Wat voor het geldverkeer en de economie geldt, geldt voor de hele samenleving. Zonder vertrouwen gaat het niet.

Het ritselt in Nederland van de regels, de voorschriften, de ge- en verboden. Elke regering verklaart bij haar aantreden de oorlog aan de regelzucht en de bureaucratie. Het mes zal er in!

Het blijft altijd bij een schone belofte. In de praktijk blijkt er te weinig vertrouwen om zo maar regels te schrappen. We zijn er kennelijk niet helemaal gerust op dat de ander zich wel redelijk zal blijven gedragen als het niet nadrukkelijk is voorgeschre- ven. Regelzucht is gestold wan- trouwen.

Een moderne samenleving kan niet zonder een stelsel van regels en afspraken maar nog minder zonder vertrouwen. Een kwestie van beschaving. In pri- mitieve gemeenschappen zorg- den buitenmenselijke krachten voor de nodige ordening. Ge- zagdragers zoals priesters, to- venaars en vorsten ontleenden hun macht aan iets hogers, on- bereikbaar voor gewone sterve- lingen.

Nu heerst het besef dat we al- lemaal gewone stervelingen zijn en iedereen min of meer dezelf- de aanspraak op de macht heeft. Dat heet democratie. Maar als iedereen zijn aan- spraak volledig wil laten gelden wordt het een bende, een per- manente strijd van ieder tegen ieder. De wet ordent.

Iedereen moet een beetje in- schikken en rekent er op dat de ander dat ook wel zal doen. Zo ongeveer hadden de vaders van de Franse revolutie het voor ogen: vrijheid, gelijkheid en broederschap.

Het is sindsdien vele malen misgegaan en we kunnen er ook nu niet helemaal gerust op zijn. Als er geen vertrouwen is, werkt dat hele mooie ideaal van een 'sociaal contract', waarbij ie- dereen wat inschikt, niet meer. Dan ontstaat een samenleving op basis van wantrouwen. Ie- dereen probeert iedereen in re- gels vast te zetten en iedereen controleert iedereen voortdu- rend. Een rotsamenleving die niemand kan willen. De overheid

Echt, vertrouwen is onbetaal- baar, ook buiten de wereld van het grote geld.

Dictatuur 19 april
Nederland, 2008

Leeuwarder Courant
Het is geen fraai beeld dat en- kele hoge colleges van Staat deze maand hebben ge- schetst van de overheid, het parlement en de regering. De Nationale Ombudsman en de Raad van State pakten hard uit naar het gesloten, technocra- tisch en bureaucratisch sys- teem, waarop de burger zich tot toenemende frustratie telkens weer stukloopt.

Ombudsman Alex Brennink- meijer signaleert een verhar- ding van de overheid tegenover de burgers. De overheid is niet alleen hard, maar ook hard- leers. Zij heeft een veel te nega- tieve kijk op het volk, waarvan 98 procent in zijn ogen gewoon deugt. Behandel hen daar dan ook naar en stel je als overheid niet zo hufterig op, is de harten- kreet die hem algehele veront- waardiging in het Haagse ople- verde.

Herman Tjeenk Willink als vi- ce-voorzitter van de Raad van State 'onderkoning' van Neder- land, staat ver boven welke vorm van kritiek dan ook. Zijn woorden komen elk jaar weer als mokerslagen aan in Den Haag. Zo ver als deze keer is hij nog niet gegaan: de politiek ver- tegenwoordigt de burgers niet meer, er gaapt een zodanig gro- te kloof tussen bestuurders en bestuurden dat de democrati- sche rechtsstaat zelf in groot ge- vaar is.

Den Haag is een booreiland dat zich nog bedient van een in- gewikkeld grijs circuit van ad- viesorganen en koepelorganisa- ties, maar dat het contact met de man in de straat al lang kwijt is geraakt. Het vertrouwen in de huidige regering is naar een his- torisch dieptepunt van 13 pro- cent gezakt. Volgens de Gro- ningse filosoof Frank Anker- smit leven we in een soort dicta- tuur van de onmacht. Terwijl Den Haag van het ene incident naar het andere holt en zich koestert in haar eigen werkelijk- heid, blijven de grote kwesties - kernenergie, Irak, hypotheek- renteaftrek - vanwege de lieve vrede in de coalitie buiten schot.

Dat daardoor de legitimiteit van de rechtsstaat in het ge- drang komt, het populisme wor- tel schiet en de polarisatie uit de hand dreigt te lopen, wordt op de koop toe genomen. Waar hebben we dit eerder gezien? Precies! Bij Paars 2. Daar liep het slecht mee af en de geschie- denis lijkt zich voor Balkenende 4 te gaan herhalen.

Toen zat alleen Pim Fortuijn op het vinkentouw, nu een heus drietal: Jan Marijnissen van de SP op links en Geert Wilders en Rita Verdonk op rechts. Tenzij de traditionele politiek snel in- ziet dat het volk weer naar be- horen vertegenwoordigd wenst te worden, nemen de populis- ten straks het heft in handen.